هـــــاری

مجله نظام پزشکی
سال هشتم ، شماره ۳ ، صفحه ۲۰۱ ، سال ۱۳۶۰

دکتر براتعلی هدایت ، غلامرضا کتابی ، جعفر دیار *

مقـدمـه :

این مقاله برای بررسی بیشتر دوران نهفتگی بیماری هاری در افرادی که بوسیله حیوانات هار مجروح و آلوده شده و در اثر غفلت بیمار و یامسئولین‌درمانی بدرستی تحت درمان وپیشگیری قرار نگرفته و مبتلا به هاری شده‌اند تدوین شده است . در طی این مقاله از دوران‌نهفتگی بیماری و تغییرات آن وعوامل‌مؤثر در کوتاه ویابلند مدت شدن این‌دوران ونیز آماری‌از کوتاه‌ترین و بلندترین‌دوره‌نهفتگی که در بیماران مبتلابه‌بیماری هاری بستری درانستیتوپاستور ایران در سال ۱۳۵۹ مشاهده شده‌است ، مورد توجه قرارمیگیرد. ضمناً ازچگونگی‌ابتلاء افراد به‌بیماری‌هاری نیز بحث خواهد شد. همچنین شرح‌حال ۱۹ بیمار مبتلابه‌بیماری هاری بستری و مطالعه شده درانستیتوپاستور نیز گزارش میشود.

تعریف: هاری بیماری عفونی ویروسی حاد سلسله عصبی بوده که مشترك بین انسان و دام میباشد و دراثرگزش حیوانات هارمثل سگ ، گربه ، گرگ ، روباه و یا حیوانات خونگرم دیگر به انسان سرایت میکند . این بیماری بـا ایجاد ضایعات نسجی در مراکز عصبی سبب تحریك پذیری شدید دراثر نوروجریان هوا و وزش نسیم به صورت و پوست بـدن شده و اسپاسم دردنـاك عضلات حلق و حنجره را بعدازمشاهده مایعات ایجاد میکند ودر مدت یکی دوروز باعث فلج عمومی و مرگ میشود.

عامل بیماری: ویروسی است که درگروه رابدو ویروسها طبقه‌بندی شده و دارای RNA میباشدکه با میکروسکپ الکترونیك اندازه و خصوصیـات آن مشخص شده است . شکـل ویروس استوانه‌ای شبیه‌گلوله‌تفنگ میباشد کـه یك سرآن‌گرد وانتهای دیگرآن مسطح است قطرآن بین۸۰ـ۶۰ میلی‌میکرن وطول‌آن متغیروبین۳۰۰ـ۱۲۰میلی میکرن میباشد. ویروس هاری دارای دوپادگن(آنتی‌ژن) است ، یکی‌پادگن غشاء ویروس که ازجنس گلیکوپروتئینی است ودیگری پادگن داخلی که نوکلئوپروتئین میباشد. بنظر دانشمنـدان فقط پادگن غشاء سلولی عامل تشکیل پادتن هاری‌است وایجاد ایمنی‌علیه بیماری هاری میکند. ویروس هـاری نـروتـروپ است و تمایـل بـه رشد در سلولهای عصبی دارد (۸) .

دوره نهفتگی : نظرات متفاوتی‌مبنی‌برآزمایش‌های‌مختلف‌دراین مورد ابراز شده است کـه درزیر توضیح داده میشود . سپس‌نتیجه آنها با بیماران بستری شده در بیمارستان هاری انستیتوپاستور ایـران مورد مقایسه قرار میگیرد ، برطبق گزارش (Enders) دوره نهفتگی‌بیماری متغیروبطور متوسط بین۳۰تا۹۰ روز است وکمتر از ۱۵ روز و بیشتر ازیکسال نادر میباشد (۵) . برطبق گزارش‌دیگری دوران‌نهفتگی درانسان۱۰روز تایکسال ومتوسط آن ۳۵ تا ۵۰ روز است (۳).

بعقیده عده‌ای دیگر دوران‌کمون ۱۰ روز تا دوسال و اغلب۲ماه است‌که در ۸۰٪ موارد کمتر از ۶۰ روز است (۸).

عده‌ای دوره نهفتگی را ۱ ـ ۳ ماه و متـوسط آن را ۴۰ روز میدانند. (۱).

---

* بیمارستان هاری انستیتوپاستور.

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-11]

محققی یادآوری میکند که بی توجه به نوع حیوان اصولا مرگ بعد از ۵۰-۴۰ روز از ابتدای آلودگی اتفاق می‌افتد ودرحالات استثنایی ممکن است طولانیتر شده و به چندین ماه نیز برسد. (۱۰).

بطور متوسط دوران نهفتگی ۲-۱۲ هفته‌است وبندرت کمتر از ۱۰ روز و بیشتر از ۶ ماه دیده میشود (۴).

بنظر عده‌ای ، بیمارانیکه از ناحیه سروصورت زخمی‌شده‌اند و یا زخمشان شدت بیشتری دارد دوران نهفتگی کوتاهتری را نشان میدهند . بنظر این‌عده دوران کمون در بچه‌ها کوتاهتر از بزرگسالان است و باوزن مجروح نسبت معکوس و با مقدار ویروسی که با انتهای عصب تماس پیدا میکند نسبت مستقیم دارد. موقعیکه آلودگی درنزدیکی‌مغزصورت می گیرد، دوران نهفتگی کوتاهتر است و شاید علت آن کوتاهی‌فاصله‌ایست که ویروس باید طی کند تا به‌مغز برسد.

ویروس اغلب‌میتواند برای مدت طولانی دربدن شخص‌باقی‌بماند بی‌آنکه علامتی از هاری ظاهر شود و ظهور علائم منوط‌به یك شوك خواهد بود که‌چند نمونه نیزدربیماران ما مشاهده شده‌است (بیمار شماره ۱۸ و ۱۹) (۱۲-۳).

بطور کلی کمترین‌دوران کمون۹روز وبلندترین آن‌حدود۱۹/۵ سال گزارش شده است(۱).

دوران کمون در آلودگی با ویروس ثابت کوتاهتر از ویروس وحشی است.

آلوده کردن موش از کف‌پای عقب با ویروس جدا شده از روباه نشان داده است که درمدت ۱۱۲ ساعت ویروس به‌طناب نخاعی و در مدت ۱۶۰-۱۳۰ ساعت به بصل‌النخاع و درمدت ۱۹۶ - ساعت به‌مغز میرسد. دریك آزمایش دیگر درموش سفید بزرگ (Rat) که بوسیله ویروس جدا شده ازاسکانک (نوعی سنجاب) آلوده به ویروس هاری بعداز ۶ روز ویروس را درطناب‌نخاعی وبعد از روز ۹ روز درمغز مشاهده نمودند .

پخش شدن ویروس سویه وحشی از مغز ۸۰ - ۷۰ ساعت طول میکشد در حالی که این مدت ویروس سویه ثابت ۲۴ ساعت است. (۶)

پخش شدن ویروس ازمغز ازطریق‌اکسون یا مایع مغزی‌نخاعی صورت میگیرد(۶).

مراحلی را که ویروس درطی دوره نهفتگی طی میکند عبارتند از :

۱- ورود ویروس به رشته عصبی‌که دراین حالت ویروس از راه مایعات رشته‌های عصبی به قسمت بالای عصب صعود میکند. بطور تجربی معلوم شده است که در مدت ۲۴ ساعت به نخاع میرسد و بعداز ۵-۴ روز میتوان ویروس را درنزدیکی سلول‌عصبی‌آلوده شده درنخاع مشاهد نمود (۱۰).

۲-انتقال‌ویروس ازنخاع‌به‌طرف مغز، که این مرحله‌طولانیترین دوره‌نهفتگی را تشکیل میدهد(۱۰).

۳ - انتقال ویروس ازمسیر رشته‌های عصبی به‌غدد بزاقی (۲).

بطور کلی شواهد موجود نشان میدهد که ویروس در سلولهای شوان تکثیر پیدا نمیکند و انتقال آن بطریقه غیر فعال صورت می گیرد (۱).

مناطقی ازبدن که میتوان ویروس هاری را جستجو و پیدا نمود: ویروس هاری بندرت در خون دیده میشود و علاوه برنسج مغز میتوان ویروس را درغدد بزاقی ، غدد اشکی ، پانکراس، کلیه، پستان ، شیر ، طحال ، کبد ، ریه ، تخمدان ، اشك چشم پیدا نمود. بجز چند مورداستثنائی که‌درنوعی خفاش گزارش شده‌است هیچ شاهدی دال برآلوده بودن نقاط یاد شده حتی بزاق بدون آلودگی مغز مشاهده نشده است (۲).

شرح حال بیماران مبتلابه‌بیماری‌هاری بستری شده دربیمارستان هاری انستیتوپاستورایران وکالبدشکافی(اتوپسی) بعضی‌ازبیماران که سابقه گزش مشکوك داشته ویا سابقه‌گزش‌را بخاطر نداشتند:

(۱) م - سعیدی ، سن: ۱۱ سال ، اهل ، باقرآباد ورامین،شغل چوپان .

۱۰ روز قبل در کنار گله گوسفند درحالت خواب بوده که‌بوسیله روباهی ازناحیه صورت مجروح میشود. درتاریخ ۵۹/۱/۳۱ دچار سردرد ، بیخوابی ، بیقراری و تب میشود ، بتدریج بی‌اشتهائی وهیدروفوبی‌پیدامیکند، هیچگونه اقدامی‌ازنظرپیشگیری و درمان هاری صورت نمی‌گیرد . درتاریخ ۵۹/۲/۲ باعلائم بیماری‌هاری بستری میشود ودرتاریخ ۵۹/۲/۸ بعلت انسفالیت هاری فوت میکند .

(۲) ع- رهبر ، سن : ۱۵ سال ، اهل : اطراف قزوین ، شغل : کارگر ،

درتاریخ ۵۹/۷/۱ ازناحیه ابرو بوسیله سگ ولگردی مجروح میشود. پدرطفل ، بیمار را نزد پزشك می‌برد و اظهارمیدارد که زمین خورده است‌طبیب نیز محل زخم را بخیه میزند ۲ روز بعد پیش‌همان پزشك برای پانسمان مراجعه میکند واظهارمیدارد که این‌زخم‌ناشی‌ازگازگرفتگی‌سگ است. پزشك همانروز کودك را به انستیتوپاستور میفرستد که به بیمار سرم ضدهاری و یك نوبت واکسن ضدهاری تزریق میشود . برای نوبت دوم واکسن با ۷ روز تأخیر مراجعه میکند و دراین تاریخ ۵۹/۷/۱۲ بیمار از سوزش، مورمور وخارش محل زخم شکایت داشت که نوبت دوم

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-11]

واکسن تزریق میشود. درتاریخ ۵۹/۷/۱۵ با علائم واضح هاری بستری میشود و درهمانروز فوت میکند.

(۳) ع- رهداری ، سن : ۲۵ سال ، اهل : گرگان ، شغل : کارگر باغ ،

در تاریخ ۵۹/۲/۱ در حین باز کردن در باغ بوسیله سگی از ناحیه انگشت دست مجروح میشود به بیمارستان ۲۵ آذر گرگان مراجعه وپانسمان میشود ولی از نظر هاری اقدامی صورت نمیگیرد. در تاریخ ۵۹/۲/۱۵ بعلت احساس سوزش ، مورمور ، سردرد و درد بازو به بیمارستان گرگان مراجعه میکند وبه بیمار یکنوبت واکسن ضد هاری همراه با سرم ضدهاری تزریق میشود. درتاریخ ۵۹/۲/۱۶ به انستیتو پاستور مراجعه و ازعلائم فوق شکایت داشته است. درتاریخ ۵۹/۲/۱۷ بعلت علائم اولیه هاری بستری میشود ودر تاریخ ۵۹/۲/۲۴ فوت میکند .

(۴) م ت - طاهری ، سن: ۵۷ سال ، اهل : کن ، اطراف تهران شغل : کشاورز،

حدود یکماه قبل بوسیله سگی از ناحیه دست مجروح میشود . از نظر هاری اقدامی صورت نمیگیرد . درتاریخ ۵۹/۴/۲۷ دچار سردرد ، دردشانه، تنگی نفس وعطش میشود. درتاریخ ۵۹/۴/۳۰ بستری میگردد و درتاریخ ۵۹/۴/۳۱ فوت میکند .

(۵) غ م - عباسی ، سن: ۲۳ سال ، اهل: دهستان کن ازتوابع کرج ،

درتاریخ ۵۹/۳/۲۰ دراطراف کرج، دهستان کن درباغی بوسیله گرگی از ناحیه صورت و بینی مجروح میشود . گرگ بوسیله مجروح کشته میشود. بیمار به پزشك مراجعه نمی کند . درتاریخ ۵۹/۴/۲۳ سردرد و بیقراری پیدا میکند . دوبار در کرج به پزشك مراجعه و دارو دریافت میکند . بار سوم در تاریخ ۵۹/۴/۲۶ به انستیتو پاستور مراجعه و درتاریخ ۵۹/۴/۲۷ با علائم بیماری هاری فوت می کند .

(۶) ح - پورملائی ، سن : ۱۲ سال ، اهل : نوبیجار لاهیجان، شغل : محصل ،

درتاریخ ۵۹/۱۱/۳ ازناحیه ران راست (قسمت داخلی) عمیقاً بوسیله سگ ولگردی مجروح میشود . برطبق گفته پدربیمار به بیمارستان لاهیجان مراجعه میکند ولی از نظر هاری اقدامی صورت نمیگیرد. درتاریخ ۵۹/۱۲/۱۷ مبتلا به کمردرد میشودودر بیمارستان لاهیجان بستری میشود و تحت درمان قرار می گیرد. درتاریخ ۵۹/۱۲/۲۱ به انستیتو پاستور اعزام و درهمانشب فوت می کند. ازبیمار اتوپسی مغزی بعمل آمد ازنظرهاری مثبت بود.

(۷) ح- اصغری، سن : ۱۷ سال ، اهل: بوئین زهرا قزوین، شغل کارگر ،

درتاریخ ۵۹/۵/۱۰ بوسیله سگ ولگردی ازناحیه دست وشکم مجروح میشود. ازنظرهاری اقدامی صورت نمی گیرد . درتاریخ ۵۹/۶/۲۶ درد وسوزش اطراف زخم داشته ، به انستیتو پاستور مراجعه ، یك نوبت واکسن وسرم دریافت می کند. درتاریخ ۵۹/۶/۲۸ با علائم بیماری هاری بستری میشود و در تاریخ ۵۹/۶/۳۰ فوت می کند .

(۸) غ - آجرلو ، سن : ۵۲ سال ، اهل : دهکده ایمانلو از توابع اراك ، شغل : کشاورز ، ۵۰ روز قبل در دهکده بوسیله سگ ولگردی ازناحیه دست چپ مجروح میشود به پزشك مراجعه نمی کند (همین سگ دو تن دیگر را نیز مجروح میکند ، یکی ۱۴ ساله و دیگری ۲۰ ساله که این مجروحین دردهکده بفاصله ۱۵-۲۰ روز پس ازمجروح شدن فوت می کنند «بعلت بیماری نامعلوم»). درتاریخ ۵۹/۱۱/۲۷ بیمار بعلت بی اشتهائی وتحریك پذیری به بهداری اراك مراجعه می کند . یك نوبت واکسن ضد هاری تزریق میشود . درتاریخ ۵۹/۱۱/۲۸ باعلائم هاری به انستیتو پاستور اعزام و بستری میگردد . درتاریخ ۵۹/۱۲/۴ با علائم آنسفالیت هاری فوت می کند . ازبیمار اتوپسی مغزی بعمل آمد ازنظر هاری مثبت بود.

(۹) ق - علیپاری ، سن : ۶۵ سال ، اهل : زنجان ، شغل : خانه دار،

در تاریخ ۵۹/۵/۱۲ بوسیله سگی از ناحیه دست و صورت مجروح میشود. ازنظرهاری اقدامی صورت نمی گیرد. درتاریخ ۵۹/۷/۴ احساس کسالت ، سرگیجه ، استفراغ و تب میکند . در تاریخ ۵۹/۷/۷ ترس ازآب داشته ، در تاریخ ۵۹/۷/۸ با علائم هاری بستری وهمانروز فوت میکند .

(۱۰) ا - سراج ، سن : ۵ سال ، اهل : فیروزکوه ،

در تاریخ ۵۹/۱/۳ ضمن حمله سگ همراه با ۵ کودك دیگر مجروح میشود. ۵ تن فوق بموقع برای درمان وپیشگیری هاری مراجعه و درمان میشوند . ولی پدر بیمار فوق ، طفل را پیش پزشك می برد واظهارمیدارد که زخم ناشی اززمین خوردگی است. طبیب نیز زخم را بخیه میزند و ازنظرهاری اقدامی صورت نمی گیرد. بعداً پدرطفل، کودك را پیش دعانویس محل (دیوبند) وبعد هم به زیارت می برد. درتاریخ ۵۹/۲/۲۸ طفل سردرد پیدامیکند که همراه باخارش و سوزش محل بوده است. درتاریخ ۵۹/۳/۱ بستری میشود و با علائم انسفالیت هاری فوت میکند .

(۱۱) ح ع - کریمی ، سن : ۴۸ سال ، اهل : سرابگ همدان، دوماه قبل بوسیله سگی ازناحیه انگشت دست مجروح میشود . در تاریخ ۵۹/۵/۱۶ دچار سردرد و دردشانه وبازومیشود. درتاریخ ۵۹/۵/۲۲ باعلائم هاری بستری و در ۵۹/۵/۲۳ باعلائم هاری فوت میکند.

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-11]

(۱۲) م ـ سعیدی ، سن : ۱۵ سال ، اهل : سرابگ همدان، ۳ ماه قبل از ناحیه چانه و ساعدچپ بوسیله سگی مجروح میشود. به پزشك محل مراجعه می کند . پزشك پاکستانی واکسن ضد کزاز میزند و درمان میکند . بستگان بیمار اظهار میدارند اگر اقدام دیگری از نظر هاری لازم است راهنمائی کنید، پزشك اظهار میداردهیچ اقدام‌دیگری لازم نیست. درتاریخ ۵۹/۶/۱۳ با علائم هاری بستری میشود و روز بعد فوت میکند از بیمار اتوپسی مغزی انجام شد ، از نظر ویروس هاری مثبت بود.

(۱۳) س ـ رمضانی ، سن : ۱۴ سال ، اهل : دهکده شوسپان ، اطراف آبعلی ،

دوماه قبل بوسیله سگ ولگردی موقع خواب از ناحیه پیشانی مجروح میشود . درتاریخ ۵۹/۸/۹ سردرد داشته روز بعد بی‌اشتهائی و ترس ازآب پیدا میکند ، بدرمانگاه نارمك مراجعه میکند و بستری میشود . بعداً به بیمارستان سرخه حصار مراجعه میکند و ازآنجا به انستیتو پاستور فرستاده میشود . در تاریخ ۵۹/۸/۱۳ بستری میشود ودرتاریخ ۵۹/۸/۱۶ فوت میکند . ازبیمار اتوپسی‌مغزی انجام شد ازنظر ویروس هاری مثبت بود.

(۱۴) ا ـ بلوردی ، اهل : سیرجان ،

۴ ماه قبل بوسیله سگی از ناحیه پشت دست مجروح میشود . به پزشك مراجعه ، ضدکزاز دریافت میدارد ازنظر هاری اقدامی صورت نمی گیرد. در تاریخ ۵۹/۷/۱۹ دچار تب و درد درمحل گاز گرفتگی میشود. بهمان‌پزشك مراجعه ودارو دریافت میکند. وروزبعد به‌پزشك دیگری‌مراجعه میکند وسرم وواکسن‌ضدهاری دریافت میدارد . درتاریخ ۵۹/۷/۲۲ ترس ازنوشیدن آب‌داشته که بااحتباس‌ادرار همراه بوده‌است ، به‌انستیتوپاستور اعزام ودر تاریخ۵۹/۷/۲۴ بستری‌میشودودرتاریخ۵۹/۷/۲۵ فوت میکند.

(۱۵) ق ـ معصومی مرمتی ، سن : ۱۳ سال ، اهل : ساری ، دهکده مرمت ،

درتیرماه‌سال۱۳۵۹ازناحیه‌انگشت‌دست‌توسط‌سگ‌خانگی‌مجروح میگردد. سگ بوسیله اهالی ده‌کشته میشود. درتاریخ ۵۹/۹/۱ دردشانه وگردن داشته که باخارش‌وسوزش‌محل همراه بوده‌است. در تاریخ ۵۹/۹/۲ دربیمارستان ساری بعلت تب و هیدروفوبی بستری و در تاریخ ۵۹/۹/۳ درانستیتو پاستور بستری میشود ودرتاریخ ۵۹/۹/۴ با علائم انسفالیت هاری فوت میکند.

(۱۶) م ـ مهرپرور ، سن : ۵۲ سال ، اهل : قزوین ،

اوائل بهاردراطراف قزوین‌بوسیله سگی ازناحیه پیشانی‌مجروح میشود. بیمار سگ‌را میکشد. درتاریخ ۵۹/۵/۲۷ حالت‌تحریك پذیری و ترس ازآب پیدا میکند . درتاریخ ۵۹/۵/۲۹ در انستیتوپاستور بستری میشود و درتاریخ۵۹/۶/۱ فوت میکند .

(۱۷) ر ـ حیدری . سن : ۲۰ سال ، اهل : ده‌خیرآباد ازتوابع زنجان ، شغل : آهنگر ،

در تاریخ ۵۸/۱۲/۱۷ بوسیله روباهی در بیابان از ناحیه دست مجروح میشود . یك تن دیگر نیز بوسیله همین روباه مجروح میگردد. بیمار به بیمارستان زنجان مراجعه ، واکسن ضدکزاز تزریق میشود. ازنظرهاری اقدامی صورت نمی گیرد . بیمار در تاریخ ۵۹/۱۲/۷ با علائم هاری در بیمارستان انستیتوپاستور بستری میشود ودرتاریخ۵۹/۱۲/۱۰ باعلائم هاری‌فوت میکند. از بیمار اتوپسی مغزی بعمل آمد ، ازنظرهاری مثبت بود .

(۱۸) ع ـ رضازاده ، سن : ۱۷ سال ، اهل : آق مشهد ساری ، شغل : کشاورز ،

۱۵ ماه قبل بوسیله سگی از ناحیه انگشت دست راست مجروح میشود . درتاریخ ۵۹/۷/۲۵ درجشن عروسی باچندنفر کشتی میگیرد. سپس به حمام میرود ، دچار دردکتف و بازو میشودکه باتب و ترس از آب همراه بوده است ، در تاریخ ۵۹/۷/۲۸ باعلائم هاری دربیمارستان هاری انستیتوپاستور ایران بستری میشود و فوت میکند.

(۱۹) ع م ـ خرمی ، اهل : آق مشهد ساری ، شغل : کشاورز، بیمارچند شب‌قبل‌بیمارشماره ۱۸ را می‌بیند، دچارناراحتی‌میشود به اطرافیان میگوید‌که مبتلا به بیماری هاری شده است و شب شام نمیخورد روز بعد هیدروفوبی پیدا میکند . در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۴ در بیمارستان ساری سرپائی درمان میشود . در تاریخ ۵۹/۸/۵ در انستیتو پاستور ایران بستری میشود ودرتاریخ۵۹/۸/۶ فوت میکند. برطبق‌اظهارات پسربیمارحدود ۲ سال قبل سگی داشته که تلف میشود . ولی هیچگونه جراحاتی را بوسیله سگ بیاد ندارند از بیمار اتوپسی مغزی بعمل‌آمد از نظرهاری مثبت بود.

توجه : چون حداقل دوره نهفتگی ۹ روز است و حداکثر آن چندین سال میباشد باید بیماران ، پزشکان و مراکز درمانی توجه نمایندکه‌تأخیر در درمان (حتی ۲ـ۳ روز) میتواندنتیجه نامطلوبی در سرنوشت بیمارداشته‌باشد. پس باید برطبق دستور سازمان بهداشت جهانی درمان بموقع وکامل انجام گیرد . زیرا علت اصلی ابتلا به بیماری هاری مراجعه نکردن بموقع بیماران برای درمان وپیشگیری میباشد.

توصیه‌های مفید به بیماران و پزشکان

۱ـ بیماران پس‌ازمجروح‌شدن‌بوسیله‌حیوانات بلافاصله‌به‌مراکز درمانی هاری کشور مراجعه نمایند (درشهرستانها اداره مبارزه با بیماریهای واگیردار و درتهران انستیتوپاستور).

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-11]

۲ـ پزشکان حتی‌الامکان‌ازبخیه نمودن محل زخم خودداری کنند وتنهاکاری که درمطب باید انجام شود شستشوی مکرر محل زخم باآب وصابون‌است سپس‌فوراً بیمار را به‌مراکزدرمان ضدهاری کشور راهنمائی کنند.

۳ـ درصورت امکان تحت‌قرنطینه قراردادن حیوان مهاجم بمدت ۱۰ روز و یا اگر حیوان تلف شده باشد فوراً سرحیوان را به انستیتوپاستور ارسال دارند.

نتیجه : ازآنجائیکه عوامل‌زیادی‌درتغییرات دوره‌نهفتگی بیماری دخیل هستند و باتوجه به‌آمار حاصل از دوران نهفتگی بیماران مبتلابه‌بیماری هاری بستری‌شده درانستیتوپاستور ایران، مشاهده میشود که گرچه‌عوامل‌یادشده‌درابتدای‌مقاله‌ازقبیل‌سن، وزن،محل جراحات، عمق جراحات، مقدار ویروس‌وارد شده ، نوع‌ویروس (زیرا سویه‌های مختلفی درطبیعت وجود دارد) ، شوك وبالاخره حضور ویروس دیگر دربدن شخص گزیده شده که در انترفرانس باویروس هاری باشد درطول دوران نهفتگی مؤثرهستند . ولی هیچکدام بتنهائی عامل‌تعیین کننده نبوده بلکه درارتباط با دیگر عوامل شناخته شده وناشناس عمل میکنند.

عامل مؤثر دیگری که درظهور علائم هاری وفعال شدن ویروس درانسان مؤثر است شوك میباشد. ایـن شوك ممکن است فعالیت شدید بدنی یا دیدن بیمار یا شنیدن شرح حال بیمار هار باشد . چنانچه‌این دوعامل‌دربیماران شماره۱۸ و ۱۹ ما نیز صدق‌میکند ودر گزارش‌های علمی نیز شوکهای مختلف درظهور علائم هاری ذکر شده است.

همانطوریکه‌ازشرح‌حال‌بیماران سال۱۳۵۹ انستیتوپاستورایران مشخص میباشد درهیچکدام ازبیماران اقـدامات به موقع ازنظر درمان وپیشگیری هاری صورت نگرفته است. ولی‌دیگر بیماران که‌بوسیلـه حیوانات‌هار مجروح شده و به موقع درمان شده‌اند هیچکدام به بیماری هاری مبتلا نشده‌اند.

REFERENCES :

1- Bisseu; B. Rabies. William Heine Mann Medical Books LTD. London , 375-8. 1972.
2- Burnet, F.M.: Principles of Animal Virology Academic Press, Inc. (London) TTD. 17 dd Queen Street, pp 235-6. 1960.
3- David, N.: Holvey, M.D.: The Merck Manual Merck and Co; Inc. Rahway, N-J. pp 69-70. 1972.
4- Davis, J. W . Karstad. L. H. Trainer, D.O.: Infectious Diseases of Wild Mammals. The Iowa State University Press, Ames, Iowa, pp 9-11.
5- Enders , F.: Clinique Virologique. Editions Médicales, Flammarion. 20 , Rue de Vaugirard . Paris , pp 218. 1970.
6- George , M.B.: The National History of Rabies. Academic Press, Inc. 777 Fifth Avenue N,Y. New York. pp 1003, 200 - 201. 1975.
7- Komer, J.A.: Clinical Diagnosis by Laboratory Examination Appleton - Century Crofts, Inc. New York, pp 427 - 28. 1961.
8- Leslie, T. Webster, M.D. Rabies. The Macmillan Company, New York, pp8. 1942.
9- Organisation Mondiale De la Santé, Comité D, Expert, De la Rage, Org, Mond. Santé Sér . Rapp . Techn; pp 523. 1973.
10- Siegmound, O.H. Mclean, J.W. Armistead , W.W. Hagan, W.A. Hutchings, L.M. Schnelle , G.B.: The Merck Veterinary Manual. Merck and Co; Inc. Rahway, N.J, pp 230. 1964.
11- Strong, R.P. Stitts, Diagnosis, Prevention and Treatment of Tropical Diseases. Maple Press Company, York, PA. pp 1603. 1945.
12- William, C.M. Geofferey, P. W. Black,s Veterinary Dictionary. Adam and Charles Black. London , pp 756 - 71. 1962.

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-11]